

บทที่ 3

สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาพฤติกรรม การป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ในการนำเสนอสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาพฤติกรรม
การป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง
ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ขอเสนอผลเป็น 5 ตอน ตามลำดับดังนี้

1. คำถามการวิจัย
2. วัตถุประสงค์การวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. สภาพปัจจุบันของพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของ
เกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น สารเคมีบ้านโป่ง หมู่ที่ 3 ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
5. ปัญหาและความต้องการการพัฒนาพฤติกรรมการฉีดพ่นสารเคมีของเกษตรกร
ผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีในนาข้าว บ้านโป่ง หมู่ที่ 3 ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
ตั้งแต่ชั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

คำถามการวิจัย

การวิจัยระยะที่ 1 มุ่งแสวงหาคำตอบสำหรับคำถามการวิจัยที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. สภาพปัจจุบันของพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีของเกษตรกร
ผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีในนาข้าว หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
ในปัจจุบันเป็นอย่างไร
2. ปัญหา และความต้องการการพัฒนาของพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้
สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัด
ศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีในนาข้าว หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

2. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีในนาข้าว หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ในการวิจัยโดยในขั้นตอนที่ 1 นี้ โดยการสร้างโอกาสให้ผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีในนาข้าวบ้านโป่งได้ร่วมกันศึกษาและเรียนรู้สภาพปัจจุบัน ตลอดจนปัญหาและความต้องการของการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กรอบการวิจัย

พฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี ซึ่งประกอบด้วย

- 1.1 พฤติกรรมการผสม และการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช
- 1.2 พฤติกรรมฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช
- 1.3 พฤติกรรมดูแลอุปกรณ์การฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

2. ประชากร

2.1 เกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีในนาข้าว หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จำนวน 16 คน จะเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงตามวัตถุประสงค์การวิจัย (purposive sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

- 2.1.1 เป็นผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีในนาข้าว
- 2.1.2 สนใจเข้าร่วมตลอดการวิจัย

2.2 ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม) เจ้าหน้าที่เกษตร รวมจำนวน 15 คน

3. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลหลากหลายวิธีการตามลักษณะและธรรมชาติของแหล่งข้อมูล ดังนี้

3.1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (indepth interview) เกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร โดยสัมภาษณ์เกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีในนาข้าว หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จำนวน 16 คน เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ครอบคลุมตามกรอบการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่สุภาวศ์ จันทวานิช (2547, หน้า 82-84) ได้เสนอไว้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นบุคคลที่มีหน้าที่การทำงานยุ่งยากเพื่อให้ได้ข้อมูลตามประเด็นการศึกษาที่ตั้งไว้

3.1.1 การเตรียมการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ประสานงานกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยติดต่อผ่านไปยังผู้นำชุมชน นำเสนอกรอบในการสัมภาษณ์ การนัดหมาย วัน เวลา ที่สะดวกที่สุดที่สามารถสัมภาษณ์ได้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นช่วงบ่ายๆ

3.1.2 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ประเด็นการสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ทีละประเด็นจนครบทุกประเด็น ใช้เวลาโดยเฉลี่ยประมาณ 25 นาที ต่อ คน

3.1.3 การจัดบันทึกการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีจดบันทึกเนื้อหาที่เป็นประเด็นสำคัญไว้เป็นแนวทาง ผู้วิจัยได้ทบทวนและสรุปประเด็นเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ยืนยันข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง

3.1.4 การปิดการสัมภาษณ์ เมื่อสัมภาษณ์ครบทุกประเด็นแล้ว ผู้วิจัยได้ขอบคุณผู้ให้ข้อมูล

ในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยได้ดำเนินการดังนี้

- 1) นำกรอบความคิดในการวิจัยดังกล่าวแล้วมาเป็นหลักในการกำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 2) สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลตามประเด็นที่กำหนด
- 3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์กับกรอบความคิดในการวิจัย ก่อนนำไปใช้สัมภาษณ์จริง
- 4) ขณะที่สัมภาษณ์ เมื่อพบประเด็นที่เกี่ยวข้องก็ได้ปรับปรุงข้อคำถามเพิ่มเติมให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการให้ได้มากที่สุด

3.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participation observation) ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การสังเกตที่ผู้สังเกตไม่ได้เข้าไปใช้ชีวิตร่วมหรือกิจกรรมกับกลุ่มเกษตรกร โดยไม่ต้องการให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกอึดอัดหรืออาจทำให้พฤติกรรมผิดไปจากปกติได้ การสังเกตในการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่ต้องสังเกตอยู่ 6 ประการ ได้แก่

1. การกระทำ คือ การใช้ชีวิตประจำวัน การรับประทานอาหาร การฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ปฏิบัติภารกิจอื่นในชีวิตประจำวันของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี
2. แบบแผนการกระทำ คือ การกระทำหรือพฤติกรรมที่เป็นกระบวนการ มีขั้นตอนจนเป็นแบบแผน ชี้ให้เห็นสถานภาพ บทบาทและหน้าที่ของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี และกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกร

3. ความหมาย คือ การให้ความหมายของการกระทำหรือแบบแผนพฤติกรรมนั้น สังเกตวัฒนธรรมของชุมชน ประเพณี ความเชื่อของสมาชิก

4. ความสัมพันธ์ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนหรือสังคมของหมู่บ้านโป่ง

5. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิก คือ การที่บุคคลยอมรับร่วมมือในการให้คำแนะนำด้านการใช้สารเคมีของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี

6. สภาพสังคม คือ ภาพรวมทุกแง่ทุกมุมที่สามารถประเมินได้ของสภาพหมู่บ้านโป่ง

3.3 การเจาะเลือด

วิธีการ เจาะจากปลายนิ้วใช้ lancet ที่สะอาดเจาะปลายนิ้วที่เช็ดด้วยแอลกอฮอล์ แล้วใช้หลอดแก้วขนาดเล็ก (capillary tube) ตูดเลือดไว้ 1 แท่ง นำไปปั่นด้วยเครื่องปั่นเลือด (hematocrit centrifuge) นาน 1-2 นาที

วิธีการตรวจ

1. วางแผ่นทดสอบแผ่นสไลด์ที่สะอาด
2. หยดน้ำเหลืองจำนวน 20 มิลลิลิตร หรือความยาว 2.5 ซม. ของหลอดแก้วขนาดเล็ก (capillary tube) ลงบนกระดาษทดสอบ
3. เอาสไลด์สะอาดอีกแผ่นหนึ่งปิดทับ ทิ้งไว้ 7 นาที แล้วอ่านผลเทียบกับแผ่นสีมาตรฐาน

การอ่านผลการตรวจหาเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรส

สีกระดาษทดสอบไม่เปลี่ยนแปลง แสดงว่า ปกติ

สีของกระดาษทดสอบเป็นสีเขียวเหลืองจนถึงสีเหลือง แสดงว่า ปกติ

สีของกระดาษทดสอบเป็นสีเขียว แสดงว่า มีความเสี่ยงเกิดพิษ

สีกระดาษทดสอบเป็นสีเขียวน้ำเงิน แสดงว่า ไม่ปลอดภัย

การแปลผลการตรวจหาเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรส

ปกติ หมายถึง ระดับโคลีนเอสเตอเรสมากกว่าหรือเท่ากับ 100 หน่วยต่อมิลลิลิตร

ปลอดภัย หมายถึง ระดับโคลีนเอสเตอเรสมากกว่าหรือเท่ากับ 87.5 หน่วยต่อมิลลิลิตรแต่ไม่เกิน 100 หน่วยต่อมิลลิลิตร

มีความเสี่ยงหมายถึงระดับโคลีนเอสเตอเรสมากกว่าหรือเท่ากับ 75.0 หน่วยต่อมิลลิลิตรแต่ไม่เกิน 87.5 หน่วยต่อมิลลิลิตร

ไม่ปลอดภัยหมายถึงระดับโคลีนเอสเตอเรสน้อยกว่า 75.0 หน่วยต่อมิลลิลิตร

3.4 การประชุมกลุ่ม ของผู้เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการ เพื่อรับทราบปัญหาในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร จำนวน 15 คน

4. การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีวิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการประชุมกลุ่ม ในกลุ่มเป้าหมาย เกษตรกรที่รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี จำนวน 16 คน และผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ในวันที่ 15 พฤศจิกายน 2548 ณ ศาลาการเปรียญวัดบ้านโป่ง

4.2 ผู้วิจัยได้เจาะเลือดเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี ที่มีการฉีดพ่นไม่เกิน 15 วันก่อนวันเจาะเลือด จำนวน 16 คน เพื่อตรวจหาระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรส โดยแบบ บันทึกผลการเจาะเลือด

4.3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และประชุมกลุ่มในวันที่ 15 พฤศจิกายน 2548

4.4 นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่ม มาวิเคราะห์ ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (qualitative research) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การประชุมกลุ่ม การสัมภาษณ์ และผลการเจาะเลือดหาระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรส ที่ได้ตรวจสอบแล้วนำมาวิเคราะห์ประกอบกัน โดยผู้วิจัยได้ยึดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ตามกรอบ การวิจัย โดยจำแนกข้อมูลที่วิเคราะห์ตามความเหมาะสมของข้อมูล ใช้ความรู้และประสบการณ์ ในการพัฒนาพฤติกรรมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยจำแนกข้อมูลชนิดต่างๆ ก่อน แล้วพิจารณา ความสัมพันธ์ของข้อมูล อธิบายถึงความสัมพันธ์และสาเหตุของปรากฏการณ์โดยยึดกรอบการ วิจัยเป็นหลัก

สภาพปัจจุบันของพฤติกรรมในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของ เกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีบ้านโป่ง หมู่ที่ 3 ต.ไผ่ใหญ่ อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี

1. สถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีในนาข้าวในเขตบ้านโป่ง หมู่ที่ 3 ตำบลไผ่ใหญ่ พบว่าส่วนใหญ่มีอายุ 31-50 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีรายได้ น้อยกว่า 2,000 บาทต่อเดือน รับจ้างฉีดพ่นมานาน้อยกว่า 10 ปี ไม่มีประสบการณ์ในการเจ็บป่วย

จากพิษสารกำจัดศัตรูพืช และมีระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรสอยู่ระดับมีความเสี่ยงเกิดพิษและไม่ปลอดภัย มีรายละเอียดดังตาราง 5

ตาราง 5 ข้อมูลทั่วไปของผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ		
น้อยกว่า 20 ปี	1	6.25
21 – 30 ปี	2	12.50
31 – 40 ปี	6	37.50
41 – 50 ปี	5	31.25
มากกว่า 50 ปี	2	12.50
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	1	6.25
ประถมศึกษา	13	81.25
มัธยมศึกษาระดับต้น/ปวช.	2	12.50
รายได้ของครอบครัวต่อเดือน		
น้อยกว่า 1,000 บาท	5	31.25
1,001 – 2,000 บาท	6	37.50
2,001 – 3,000 บาท	3	18.75
มากกว่า 3,000 บาท	2	12.50
ระยะเวลาในการเป็นผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช		
1 – 5 ปี	7	43.75
6 – 10 ปี	5	31.25
11 – 15 ปี	3	18.75
16 – 20 ปี	1	6.25
ประสบการณ์เจ็บป่วยจากพิษสารกำจัดศัตรูพืช		
ไม่มี	9	56.25
มี	7	43.75

ตาราง 5 (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับเอนไซม์โคลินเอสเตอเรสในกระแสเลือด		
ปกติ	1	6.25
ปลอดภัย	3	18.75
มีความเสี่ยงเกิดพิษ	8	50.00
ไม่ปลอดภัย	4	25.00

2. การผสมและการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

2.1 จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช พบว่า ส่วนใหญ่นำสารกำจัดศัตรูพืชมาผสมกัน โดยนำสารกำจัดศัตรูพืชมาผสมกัน 3 ชนิด มากที่สุด ลำดับรองลงมาได้แก่ ผสม 4 ชนิด ผสมตั้งแต่ 5 ชนิดขึ้นไป และผสม 2 ชนิด เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายโดยทำตามที่คุณขายแนะนำ และเห็นเพื่อนบ้านทำกันแบบนี้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...ฉีดพ่นครั้งเดียวฆ่าหญ้า ฆ่าแมลง หนอน และไส้ฮอร์โมนพร้อมกัน..”

“...ประหยัดค่าจ้างเพราะจ้างเป็นไร่...”

“...คนขายยาแนะนำ...”

“...เพื่อน ๆ เขาก็ทำกันแบบนี้...”

“...ฉีดยาฆ่าหญ้า ต้องผสมยาจับใบเพื่อให้ยาตกค้างที่ใบหญ้า...”

“...ยาฆ่าหญ้าชนิดเดียวเอาไม่อยู่ ต้องผสมอีกชนิดหญ้าจะได้ตาย...”

2.2 จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ด้านปริมาณสารกำจัดศัตรูพืชที่ใช้ต่อวัน พบว่า ส่วนใหญ่ ใช้จำนวน 2,001 – 3,000 ซีซี มากที่สุด ลำดับรองลงมา ได้แก่ 3,001 – 4,000 ซีซี น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2,000 ซีซี เท่ากับ หรือมากกว่า 4,000 ซีซี ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยปริมาณที่ใช้สารกำจัดศัตรูพืชใช้ต่อวัน เท่ากับ 2,410 ซีซี

2.3 จากการประชุมกลุ่ม ในกลุ่มตัวอย่างผู้เกี่ยวข้อง และเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี พบว่า เกษตรกรเจ้าของนาข้าวจะสอบถามผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีของยี่ห้อ ชนิด ของสารเคมีและจะนำมาให้ผู้ฉีดพ่นผสม ทุกแปลงนาจะทำการฉีดพ่นสารเคมีโดยมีการผสมอย่างน้อย 2-3 ชนิดขึ้นไป

2.4 จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม พบว่า เกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชหลายชนิดนำมาผสมรวมกันในถังฉีดพ่นซึ่งมีขนาด 15-20 ลิตร ขนาดการผสมสารเคมีตามที่คุณขายแนะนำ ยาฆ่าหญ้าประเภทกกประมาณ 40 ซีซี ยาฆ่าหญ้าประเภทกระตุกไก่มีขนาด 40 ซีซี และยาฆ่าหญ้าดอกขาวมีขนาด 1 ของ

สรุปว่า การฉีดพ่นสารเคมีในนาข้าวจะมีการผสมสารเคมีตั้งแต่ 2-3 ชนิดขึ้นต่อครั้ง ในการฉีดพ่น และไม่เจาะจงชนิดประเภทของสารเคมี ผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีจะผสมสารเคมีได้ทุกชนิดตามปริมาณที่คุณขายแนะนำโดยการผสมจะใส่น้ำเต็มถังปริมาณ 15-20 ลิตรแล้วใส่สารเคมีกำจัดศัตรูพืชแต่ละชนิดตามขนาดที่คุณขายบอกไว้ และผู้รับจ้างฉีดพ่นจะให้ข้อแนะนำการซื้อสารเคมี การใช้ให้เกษตรกรเจ้าของนาข้าวเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ



3. การฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

3.1 จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในนาข้าว พบว่า ส่วนใหญ่ อ่านฉลากข้างภาชนะบรรจุก่อนใช้สารกำจัดศัตรูพืช เป็นบางครั้ง ใส่เสื้อแขนยาวและกางเกงขายาวขณะฉีดพ่นสาร ใช้ผ้าปิดปาก จมูก คือใส่หมวกไหมพรมขณะฉีดพ่นสาร หลังฉีดพ่นสารกำจัดศัตรูพืชรีบอาบน้ำทันที และยังพบว่าส่วนใหญ่ไม่หยุดขณะฉีดพ่นสารเคมีกรณีมีลมแรง ไม่สวมถุงมืออย่างในการผสมสารกำจัดศัตรูพืช ไม่ใส่แว่นตาป้องกันสารพิษขณะฉีดพ่น ไม่ใส่รองเท้าน้ำหรือรองเท้าบูตขณะฉีดพ่น ดังคำสัมภาษณ์ ที่ว่า

“...ใส่หมวกไหมพรม หรือบางทีก็ใช้เสื้อยืดปิดปาก ก็พอแล้ว...”

“...ใส่ผ้าปิดปากแล้วหายใจไม่สะดวก...”

“...ฉีดยาตอนลมแรง ดีละองบะจะได้ลอยไปไกลๆ...”

“...สวมถุงมือแล้วทำงานไม่ถนัด แวนดายังไม่เคยใส่เลยรู้สึกรำคาญ แล้วเพื่อนชอบล้อว่าอุปกรณ์มาก...”

3.2 จากการประชุมกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง พบว่า การฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีด จะไม่กำหนดเวลาในการฉีดพ่นฉีดได้ทุกเวลา ขณะฉีดพ่นส่วนใหญ่จะใช้

เข้าชนิดเสื่อยัดมาโปกศีรษะและปิดปาก จมูก ระหว่างการฉีดพ่นจะหยุดพักและส่วนใหญ่จะสูบบุหรี่ ตีมน้ำ และตีเครื่องตีบารุงกำลังโดยที่ไม่มีการล้างมือในระหว่างหยุดพัก ดังคำสนทนาที่ว่า

“...ต้องตีเครื่องตีบารุงกำลัง เพื่อเสริมพลังให้มีกำลังทำงาน และผู้จ้างจะซื้อ มาให้ทุกคน...”

“...ส่วนใหญ่ทุกคนก็ใช้เสื่อยัดมาพันหน้ากันทุกคน...”

“...ฉีดยาไปสัก 2-3 แถวก็ต้องหยุดและก็ต้องสูบบุหรี่พักเหนื่อย...”

“...จะล้างมือทำไมก็น้ำในนาก็มีสารเคมีทั้งนั้น...”

3.3 จากการสังเกต พบว่า การฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี กรณีฉีดพร้อมกันหลายคนจะฉีดลักษณะหน้ากระดานทำให้คนที่ 2-3 หรือ 4 จะมีโอกาสสัมผัสสารเคมีที่ฟุ้งกระจาย และอยู่ได้ลม และส่วนใหญ่จะใส่เพียงหมวกไหมพรม หรือใช้เสื่อยัดพันหน้า ซึ่งไม่สามารถป้องกันสารเคมีได้

สรุปว่า การฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น มีการปฏิบัติตัวเช่นการอ่านฉลากข้างภาชนะก่อนใช้บางครั้ง ใส่เสื้อแขนยาว กางเกงขายาว ใช้ผ้าปิดปากจมูกโดยใช้หมวกไหมพรม อาบน้ำหลังฉีดพ่น แต่จะไม่หยุดกรณีมีลมแรงจะฉีดต่อจนแล้วเสร็จ ไม่สวมถุงมือในการผสมสารกำจัดศัตรูพืช ไม่ใส่แว่นตากันสารพิษขณะฉีดพ่น ระหว่างฉีดพ่นจะหยุดพัก เพื่อ ตีมน้ำ สูบบุหรี่ และตีเครื่องตีบารุงกำลังตามลำดับ โดยไม่มีการล้างมือ ไม่ใส่รองเท้าน้ำหรือรองเท้าบูตขณะฉีดพ่น



4. การดูแลอุปกรณ์ในการฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

4.1 จากการสัมภาษณ์เจ้าของกิจการเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีในนาข้าวพบว่า ปัจจุบันเกษตรกรจะใช้อุปกรณ์ในการฉีดพ่นเป็นแบบเครื่องฉีดพ่น ขนาดความจุของถังใส่สารเคมีที่ผสมน้ำแล้วประมาณ 20 ลิตร การฉีดพ่นสารเคมีโดยใช้เครื่องพ่นสารเคมี เกษตรกรจะจับปลายท่อพ่นสายให้ทั่วบริเวณตามต้องการ สำหรับการดูแลอุปกรณ์ที่สำคัญคือการอุดตันของท่อพ่นสารเคมี เหตุผลเพราะสารเคมีบางชนิดเป็นชนิดผง หรือการผสมสารเคมีหลายชนิดจะส่งผลให้มี

ตะกอนทำให้เกิดการอุดตันของท่อฉีดพ่นได้เสมอ กรณีเกิดการอุดตันจะใช้ปากเป่าเพื่อให้ตะกอนที่อุดตันหลุดออก เกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่ล้างเครื่องฉีดพ่น ดังคำสัมภาษณ์ ที่ว่า

“...เดี๋ยวนี้พวกเราใช้เครื่องในการฉีดซึ่งมีขนาดตั้งแต่ 15 – 20 ลิตร...”

“...แต่บางครั้งเครื่องยนต์ก็มีปัญหาที่ต้องซ่อมกันเอง...”

“...ท่อสูบลมมักจะตันในขณะที่ฉีดเพราะขามีตะกอน...”

“...ท่อตันต้องซ่อมเอง ซ่อมไม่ยากก็ใช้ปากเป่า บางคนดูดก็หายแล้ว...”

“...ฉีดยาเสร็จก็ไม่ได้ล้างเครื่องฉีด...”

สรุปว่า การดูแลอุปกรณ์ของเกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่มี การล้างทำความสะอาด เครื่องฉีดพ่นเหตุผลเพราะปัจจุบันเกษตรกรใช้แบบชนิดเครื่องยนต์สะพายหลัง กรณีเครื่องยนต์มี ปัญหาเกษตรกรจะทำการซ่อมเอง กรณีเกิดการอุดตันของท่อฉีดพ่นเกษตรกรจะถอดและใช้ปาก เป่าตะกอนที่อุดตัน



ปัญหาและความต้องการการพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีในนาข้าว บ้านโป่ง หมู่ที่ 3 ต.ไผ่ใหญ่ อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี

จากการที่ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลตามการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกของประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และนำมาวิเคราะห์ในด้านเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

1. ปัญหาของพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

1.1 พฤติกรรมการผสมและการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

1.1.1 จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีในนาข้าว พบว่า เกษตรกรมีการผสมสารเคมี โดยไม่มีความรู้ว่าสารเคมีแต่ละชนิดที่นำมาผสมกันจะมีฤทธิ์ต่อสุขภาพของเกษตรกรอย่างไร หรือจะทำให้สารเคมีบางชนิดหมดฤทธิ์ เนื่องจากจลจลยาข้างขวดของสารเคมีส่วนใหญ่จะไม่บ่งบอกให้มีการผสมกับสารเคมีชนิดอื่นได้หรือไม่ และในระหว่างการผสมสารเคมีเกษตรกรไม่ป้องกัน เช่น ไม่ใส่ถุงมือ

1.1.2 จากการสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้อง พบว่า เกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นจะใช้ประสบการณ์ในการรับจ้างฉีดพ่นให้คำแนะนำกับผู้จ้างในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชว่าควรใช้อย่างไร ยี่ห้ออะไร และใช้ควบคู่ไปกับสารเคมีชนิดใดบ้าง

1.2 พฤติกรรมการฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

1.2.1 จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การป้องกันตนเองของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นในระหว่างการฉีดพ่นสารเคมี เกษตรกรยังไม่ใส่รองเท้าหรือรองเท้ามุขก่อนให้เกิดบาดแผลจากการถูกหอยเชอรี่กัด การสังเกตทิศทางลมเกษตรกรจะไม่ให้ความสำคัญการใส่แว่นตากันสารพิษไม่ใส่เลย

1.2.2 จากการสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้อง พบว่า เกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีส่วนมากไม่สนใจการป้องกันอันตรายจากการฉีดพ่น เกษตรกรจะเร่งฉีดให้เร็ว เพื่อกลับบ้านหรือไปฉีดที่อื่นต่อ เหตุผลเพราะการจ้างฉีดพ่น เกษตรกรจะจ้างเป็นไร่ในการฉีด

1.3 พฤติกรรมการดูแลอุปกรณ์การฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

1.3.1 จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พบว่า เกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช จะไม่ล้างทำความสะอาดหลังการฉีดพ่นเนื่องจากอุปกรณ์เป็นแบบเครื่องยนต์ สะพายหลัง แต่เมื่อเครื่องยนต์หรือหัวฉีดขัดข้องจะซ่อมเอง เช่น เมื่อหัวฉีดมีการอุดตันฉีดไม่ออก หรือสารเคมีไม่ฟุ้งกระจาย เกษตรกรส่วนใหญ่จะทำการเป่าด้วยปากเนื่องด้วยการอุดตันของหัวฉีดส่วนใหญ่เกิดจากตะกอนของสารเคมีไปอุดตัน

1.3.2 จากการสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้อง พบว่า เกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช จะมีความรู้ในการซ่อมอุปกรณ์ของตนเอง โดยสังเกตจากเมื่อมีเหตุขัดข้องของเครื่องยนต์ หรือระบบฉีดพ่น จะดำเนินการซ่อมกันเองโดยการถอดแล้วเป่าด้วยปาก

2. ความต้องการในการพัฒนาพฤติกรรมป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีในนาข้าว

2.1 จากการสัมภาษณ์

ความต้องการการพัฒนาพฤติกรรมป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีในนาข้าว ของบ้านโป่ง หมู่ที่ 3 ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ต้องการความรู้เกี่ยวกับสารเคมีแต่ละชนิด โดยเฉพาะการผสมสารเคมี สารเคมีชนิดใดผสมกันได้ ชนิดใดผสมไม่ได้ โดยต้องการให้มีผู้มาสอนถึงบ้านหรือในกลุ่มบ้านในช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม เช่น ช่วงก่อนจะมีกิจกรรมทำนา ในระหว่างทำนาเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการฝึกปฏิบัติจริงได้

2.2 จากการสนทนากลุ่ม

จากการสนทนากลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า ความต้องการการพัฒนาพฤติกรรมป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีของบ้านโป่ง หมู่ที่ 3 ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ต้องการให้ผู้รู้มาให้คำแนะนำ

การปฏิบัติตัวของผู้ฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในช่วงเวลาที่เหมาะสม ในสถานที่ปฏิบัติงานจริง และต้องไม่เบี่ยงเบนประมาณในการแก้ไข และในช่วงฤดูการทำนาต้องการให้มีสื่อความรู้ต่างๆ เช่น ข่าววิทยุ บทความทางหอกระจายข่าว เสียงตามสาย เปิดเกี่ยวกับการทำนา การใช้สารเคมีอย่างถูกต้องเพื่อให้ประชาชน เกษตรกรได้รับรู้ และให้มีการเจาะเลือดก่อนปฏิบัติงาน และหลังปฏิบัติงาน ทุกครั้งเมื่อสิ้นสุดฤดูทำนาเพื่อตรวจสอบว่าการป้องกันตนเองในระหว่างการฉีดพ่นสารเคมีดีหรือไม่

จากการวิจัยระยะที่ 1 สามารถสรุปสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการปนเปื้อนอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีในนาข้าวของบ้านโป่ง หมู่ที่ 3 ตำบลไม้ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ได้ดังปรากฏในตาราง 6

ตาราง 6 สรุปสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการปนเปื้อนอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี
บ้านโป่ง หมู่ที่ 3 ตำบลไม้ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

การป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	สภาพปัจจุบัน	ปัญหาและความต้องการพัฒนา
1.การผสมสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	1.เกษตรกรส่วนใหญ่มีการผสมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชตั้งแต่ 2-3 ชนิดขึ้นไป	1.ความรู้ด้านสารเคมีแต่ละชนิดแต่ละประเภทในเวลาที่เหมาะสมกับช่วงเวลาทำนา
	2.เกษตรกรสวมอุปกรณ์ป้องกันตนเองไม่ครบถ้วน เช่นไม่ใส่รองเท้าน้ำหรือรองเท้าน้ำหุ้มข้อ ไม่ใส่ถุงมือขณะผสมสารเคมี ไม่ใส่แว่นตาขณะฉีดพ่นสารเคมี	2.เกษตรกรไม่มีความรู้เกี่ยวกับสารเคมีในการออกฤทธิ์เมื่อมีการผสมกันแล้ว
		3.ช่วงระยะเวลาการให้ความรู้ทางสื่อต่างๆ ของชุมชนในช่วงเวลาที่เหมาะสมตามฤดูกาลของการทำนา
2.การฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	3.เกษตรกรมีพฤติกรรมเสี่ยง เช่นหยุดดื่มยา เครื่องดื่มชูกำลังและสูบบุหรี่โดยไม่ล้างมือก่อน ไม่สนใจทิศทางของลมขณะฉีดพ่น	4.ชุดอุปกรณ์ หรือวิธีการป้องกันอันตรายในการฉีดพ่นที่ได้มาตรฐาน

ตาราง 6 (ต่อ)

การป้องกันอันตรายจากการ ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	สภาพปัจจุบัน	ปัญหา และความต้องการพัฒนา
3.การดูแลอุปกรณ์	4.ดูแลอุปกรณ์ไม่ดีเช่น ไม่ล้าง เครื่องฉีดพ่นสารเคมี เมื่อเกิด การอุดตันของท่อฉีดพ่นส่วน ใหญ่ใช้ปากเป่าเพื่อให้ตะกอน ของสารเคมีหลุดออก	